

HZ University of Applied Sciences

HBO-Bacheloropleiding Communicatie

Beperkte opleidingsbeoordeling

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleiding Communicatie van HZ University of Applied Sciences (HZ). De beoordeling is uitgevoerd door een visitatiepanel dat door NQA in opdracht van HZ is samengesteld. Het panel is in overleg met de opleiding samengesteld en is voorafgaand aan de visitatie goedgekeurd door de NVAO.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het is opgesteld conform het *Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling* van de NVAO (22 november 2011) en het *NQA Protocol 2012 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 15 en 16 mei 2012.

Het visitatiepanel bestond uit:

De heer drs. F.W. Dillingh (voorzitter, domeindeskundige)

Mevrouw drs. M.C. Borggreve-Weenink (domeindeskundige)

De heer ir. F. de Haan (domeindeskundige)

De heer M.J. Verhoeven (studentlid)

De heer drs. L.S. van der Veen, auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

Bij de aanvraag werd door de instelling een kritische reflectie aangeboden die naar vorm en inhoud voldeed aan de eisen van het desbetreffende beoordelingskader van de NVAO en aan de eisen van het *NQA Protocol 2012*.

Het panel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht.

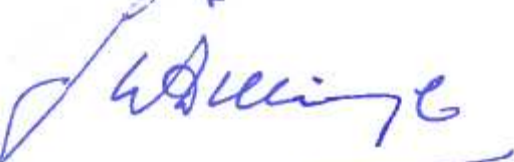
De kritische reflectie en alle overige (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie hebben het visitatiepanel in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel te komen.

Naar aanleiding van het visitatiebezoek op 15 en 16 mei 2012 heeft het panel in augustus 2012 op verzoek van de opleiding nog 30 extra afstudeerproducten beoordeeld.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 12 september 2012

Panelvoorzitter

drs. F.W. Dillingh

Panelsecretaris

drs. L.S. van der Veen

Samenvatting

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de hbo-bacheloropleiding Communicatie van HZ University of Applied Sciences als **onvoldoende**.

Beoogde eindkwalificaties

De opleiding leidt haar studenten op voor het communicatieveld in de volle breedte, zoals overheidscommunicatie, marketingcommunicatie, voorlichting, woordvoerderschap, crisiscommunicatie et cetera. Ze sluit voornamelijk aan op de regionale situatie, met relatief veel midden en klein bedrijf en non-profit instellingen en minder grote commerciële bedrijven. De opleiding sluit aan bij het profiel van het Landelijk Overleg van Communicatie-opleidingen (Het Profiel, LOCO 2004). Met ingang van het cursusjaar 2012-2013 sluit het aan bij het nieuwe profiel van het LOCO van 2010. De huidige zeven competenties worden dan vervangen door de vijf competenties van het nieuwe profiel. De opleiding heeft de zeven ('start')competenties op een inzichtelijke manier uitgewerkt in 'precompetenties', die op hun beurt zijn onderverdeeld in deeltaken. De competenties sluiten aan bij de Dublin descriptor en bij de beroepsprofielen van Logeion. Het panel is positief over de eindkwalificaties van de opleiding, maar merkt op dat de opleiding het accent vrij sterk legt op de operationele aspecten en minder op de strategische.

Het panel komt tot het oordeel **voldoende** op standaard 1.

Onderwijsleeromgeving

De eindkwalificaties zijn goed vertaald naar het curriculum. Dat is inzichtelijk gemaakt door middel van duidelijke en volledige synopsisbeschrijvingen. De aansluiting op de eindkwalificaties wordt bewaakt door semestercoördinatoren.

Het programma is zorgvuldig opgebouwd. Het bestaat uit semesters waarin parallelle courses worden gegeven van 7,5 EC. Daarnaast worden er hogeschool-brede courses gegeven van 2,5 EC, de Professional Core. Daarin komen onderdelen aan bod als Engels, systematische probleemaanpak, onderzoek, ethiek en presenteren en rapporteren. Het eerste studiejaar staat in het teken van oriëntatie op het beroepenveld en op de competenties van de student zelf. In het tweede jaar komt de beroepsomgeving meer in beeld. In het derde jaar staan de praktijk en de zelfontwikkeling centraal in de stage (vijfde semester) en in een minor (zesde semester). In het zevende semester volgen de studenten een aantal courses, het achtste semester is de afstudeerfase.

De verticale samenhang in het programma is aangebracht middels leerlijnen, horizontaal is er samenhang tussen de courses, bewaakt door de semestercoördinator. In het programma is herkenbaar dat het accent op de middelen en de uitvoering ligt en minder op de strategische aspecten van het beroep.

Het programma besteedt veel aandacht aan de ontwikkeling van beroepsvaardigheden, bijvoorbeeld in het vak Evenementenorganisatie, in de course Leerwerkbedrijf, door het maken van een eigen TV-programma, door een stage in het derde jaar bij de communicatieafdeling van een bedrijf, in de minor en in het afstudeerproject. Voor de kennisverwerving van de studenten wordt gebruik gemaakt van colleges, afgewisseld met het werken aan opdrachten. Daarbij wordt gebruik gemaakt van relevante literatuur.

Hoewel het theorie-onderwijs voldoende is, kan het nog aan diepgang winnen. De literatuur zou meer gericht mogen zijn op de actuele en internationale ontwikkelingen in het vakgebied. De individuele kennisverwerving kan meer worden benadrukt. In het programma wordt aandacht besteed aan het doen van praktijkgericht onderzoek. Uit de kwaliteit van studentproducten blijkt dat de onderzoekslijn meer aandacht vraagt.

Alle docenten hebben een mastergraad of zijn gepromoveerd. De studenten zijn tevreden over de vakinhoudelijke en didactische kwaliteit van de docenten. Ook over de begeleiding door de docenten en de studieloopbaanbegeleiders zijn ze tevreden. Wel merken studenten op dat ze de docenten weinig inspirerend vinden. Ze vinden het onderwijs, met name in de eerste twee leerjaren, weinig uitdagend. De opleiding heeft hier oog voor. De studielast is verhoogd en er worden meer praktijkdocenten ingezet. Daarnaast is er aandacht voor verdere professionalisering van docenten.

De kwaliteit van de onderwijsvoorzieningen is toereikend voor de uitvoering van het onderwijs.

Het panel is van mening dat de onderwijsleeromgeving studenten in voldoende mate in staat stelt om zich de eindkwalificaties eigen te maken. Het constateert dat de opleiding zich bewust is van het feit dat op onderdelen verbeteringen gewenst zijn en dat ze daartoe maatregelen heeft getroffen.

Het panel komt tot het oordeel **voldoende** op standaard 2.

Toetsing en gerealiseerde resultaten

Het systeem van toetsing en beoordeling is van voldoende kwaliteit. De opleiding gebruikt verschillende soorten toetsen, zoals kennistoetsen, projectopdrachten, groeps- en individuele dossiers, (peer)assessments en reflectieopdrachten. In de synopsisbeschrijvingen zijn de leerdoelen en de toetsmatrijzen opgenomen. In de toetsmatrijzen staat hoeveel en welke toetsen er zijn en voor welk deel ze meewegen in het eindcijfer. Alle onderdelen moeten voldoende zijn beoordeeld, er zijn binnen een course geen compensatiemogelijkheden. De individuele beoordelingen wegen zwaarder dan de groepsbeoordelingen.

De kennistoetsen bestaan voor een groot deel uit multiple-choice vragen en toetsen in voldoende mate de aangeboden theorie. Ook de casustoetsen en opdrachten sluiten aan bij de leerdoelen en de leerstof. De kwaliteit van de toetsen is voldoende, maar kan wel pittiger. De beoordeling is op zich correct, maar kan strenger. De stages in het derde jaar worden beoordeeld door de docent op basis van input van de bedrijfsbegeleider, de evaluatie en zelfreflectie van de student en het stageverslag. De beoordeling gebeurt op een zorgvuldige manier. De afstudeerfase wordt beoordeeld op basis van een scriptie door een jury van twee interne en twee externe beoordelaars. De opleiding besteedt serieus aandacht aan de kwaliteitsbewaking van de toetsen en is goed op weg om deze verder te formaliseren.

Het panel concludeert dat te veel studenten van de laatste drie afstudeerlichtingen onterecht zijn geslaagd. De kwaliteit van de scripties van deze studenten voldoet niet aan het hbo-bachelorniveau. Het panel vindt dat de opleiding bij de beoordeling van de eindscripties de lat te laag legt. Scripties van laag niveau worden te gemakkelijk als (net) voldoende beoordeeld. Dat neemt niet weg dat de hoog beoordeelde scripties inderdaad van goede tot zeer goede kwaliteit zijn. Over het geheel genomen echter worden de beoogde

eindkwalificaties in onvoldoende mate gerealiseerd. Het panel constateert wel dat de kwaliteit van de scripties in de afgelopen drie jaar een stijgende lijn vertoont. Het panel beoordeelt standaard 3 als **onvoldoende**.

Aangezien het panel standaard 1 en 2 als voldoende beoordeelt en standaard 3 als onvoldoende, is het eindoordeel over de opleiding **onvoldoende**.

Inhoudsopgave

1	Basisgegevens van de opleiding	11
2	Beoordeling	13
	Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	13
	Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	15
	Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde resultaten	22
3	Eindoordeel over de opleiding	27
4	Aanbevelingen	29
5	Bijlagen	31
	Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding	33
	Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma	35
	Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris	37
	Bijlage 4: Bezoekprogramma	41
	Bijlage 5: Bestudeerde documenten	43
	Bijlage 6: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken	45
	Bijlage 7: Verklaring van volledigheid en correctheid	47

1 Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens van de opleiding

1. Naam opleiding in CROHO	Communicatie
2. Registratienummer opleiding in CROHO	34405
3. Oriëntatie en niveau	Hbo-bachelor
4. Aantal studiepunten	240
5. Afstudeerrichting(en)	Geen
6. Variant(en)	Voltijd
7. Locatie(s)	Vlissingen
8. Jaar vorige visitatie en datum besluit NVAO	Vorige visitatie: 12 februari 2007 Besluit NVAO: 17 september 2007

Administratieve gegevens van de instelling

9. Naam instelling	HZ University of Applied Sciences
10. Status instelling	Bekostigd
11. Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Nog niet bekend, aangevraagd

Kwantitatieve gegevens over de opleiding

1. In- door- en uitstroomgegevens

Uitval gedurende het 1^e, 2^e, 3^e en 4^e jaar:

Cohort =>		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
CO	In	84	66	58	52	65	55	50	55	64	53	53
	1e jaar Uit	33	21	11	10	14	17	11	16	18	9	6
	% 1e jaar Uit	39.3%	31.8%	19.0%	19.2%	21.5%	30.9%	22.0%	29.1%	28.1%	17.0%	11.3%
	2e jaar Uit	5	5	2	5	3	9	3	2	2	2	
	% 2e jaar Uit	6.0%	7.6%	3.4%	9.6%	4.6%	16.4%	6.0%	3.6%	3.1%	3.8%	0.0%
	3e jaar Uit	1		1	1	1		2	1			
	% 3e jaar Uit	1.2%	0.0%	1.7%	1.9%	1.5%	0.0%	4.0%	1.8%	0.0%	0.0%	0.0%
	4e jaar Uit			1	1	1						
	% 4e jaar Uit	0.0%	0.0%	1.7%	1.9%	1.5%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
	Totaal Uit	40	27	16	17	22	27	16	19	20	11	6
	% Totaal Uit	47.6%	40.9%	27.6%	32.7%	33.8%	49.1%	32.0%	34.5%	31.3%	20.8%	11.3%

Rendement

Cohort =>		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
CO	In	84	66	58	52	65	55	50	55	64	53	53
	Diploma <5 jaar	39	39	40	30	37	26	26	1	2		
	% Diploma <5 jaar	83.0%	86.7%	85.1%	73.2%	72.5%	68.4%	66.7%	2.6%	4.3%	0.0%	0.0%
	Nog actief				1	3	1	8	35	42	42	47
	% Nog actief				1.9%	4.6%	1.8%	16.0%	63.6%	65.6%	79.2%	88.7%

2. Generaliseerde docent-studentratio

De student/fte docent ratio is op 1 november 2011: 27,2.

3. Gemiddels aantal contacturen per fase van de studie

	propedeuse	Hoofd fase jaar 2	stage	minor	afstudeerfase
Contacturen per week (in klokuren)	12 incl. projecturen: 16,5	15,75		Ca.15	Sem. 7: 19,5

2 Beoordeling

Het visitatiepanel beschrijft hieronder per standaard van het NVAO beoordelingskader de bevindingen, overwegingen en conclusies. Het eindoordeel over de opleiding volgt in hoofdstuk 3.

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

BEVINDINGEN

De opleiding sluit aan bij de competentiebeschrijving van het landelijk overleg van de Communicatie-opleidingen (*Het Profiel, LOCO 2004*). Die heeft negen competenties. De opleiding heeft deze negen gecompriemd tot zeven startcompetenties (zie bijlage 1). Deze worden gehanteerd tot en met het studiejaar 2011-2012.

Het LOCO heeft in 2010 een nieuw competentieprofiel vastgesteld, dat vijf competenties kent (zie bijlage 1). Deze bevatten geen radicale veranderingen ten opzichte van de competenties van 2004, maar zijn anders ingedeeld. De opleiding sluit in het nieuwe curriculum, dat wordt ingevoerd vanaf 2012-2013, aan bij het nieuwe competentieprofiel van het LOCO.

De competenties sluiten aan bij de beroepsniveauprofilen van Logeion, de beroepsvereniging voor communicatie.

Ten aanzien van het landelijk competentieprofiel heeft geen uitgebreide internationale benchmark plaatsgevonden. De opleiding heeft haar competenties vergeleken met die van de Katholieke Hogeschool Mechelen Lessius, waarmee ze samenwerking onderhoudt. De zeven startcompetenties blijken sterk overeen te komen met de vijf beroepsspecifieke competenties van Mechelen.

Het competentieprofiel van de opleiding is gevalideerd door de beroepenveldcommissie. Deze wordt tevens nauw betrokken bij de ontwikkeling van het nieuwe curriculum.

De opleiding heeft de zeven startcompetenties in een *Competentiebreakdown* op een inzichtelijke manier nader uitgewerkt. De startcompetenties beschrijven het te realiseren niveau aan het eind van het vierde leerjaar (bachelorniveau). Bij elke startcompetentie zijn twee precompetenties geformuleerd. Precompetentie 1 moet gerealiseerd worden in het eerste leerjaar, precompetentie 2 in leerjaar 2 of 3. Competentie 7 kent geen precompetentie 1. Bij de startcompetentie en de precompetenties zijn de persoonskenmerken, de kennis en de vaardigheden geformuleerd en zijn deeltaken opgesteld. Per deeltaak worden 'structurele problemen', 'kenmerken werksituatie', 'resultaten (producten, processen, effecten)' en 'criteria voor de kwaliteit van de taakuitvoering en de resultaten daarvan' benoemd.

Het panel vindt dat de competenties consequent zijn uitgewerkt. In de deeltaken komt het niveauverschil bij de precompetenties 1 en 2 naar voren, maar het verschil is niet altijd even scherp.

De opleiding beschrijft aan de hand van de Dublin descriptoren voor elk leerjaar het niveau dat de student moet bereiken en de manier waarop de docent daaraan didactisch vormgeeft (het didactisch niveau). Daarbij wordt tevens het niveau volgens het Logeion beroepsprofiel vermeld. Studenten behalen bij het afstuderen ten minste niveau B (communicatiemedewerker) van de (oude) Logeion beroepsprofielen. Met enkele jaren werkervaring kunnen ze daarna doorgroeien naar niveau C (communicatieadviseur).

De opleiding kiest voor een breed profiel. Studenten moeten inzetbaar zijn in de volle breedte van het werkveld, zoals overheidscommunicatie, marketingcommunicatie, voorlichting, woordvoerderschap, crisiscommunicatie et cetera. Ze sluit voornamelijk aan op de regionale situatie, met relatief veel midden en klein bedrijf en non-profit instellingen en minder grote commerciële bedrijven. Afgestudeerden herkennen het brede profiel in het onderwijsaanbod. Het panel onderschrijft dit en herkent tevens de regionale keuze in het curriculum.

Uit het gesprek met het opleidingsmanagement komt naar voren dat naast de uitvoerende component ook de strategische component van het beroep in het programma aan bod komt. Het management merkt daarbij op dat de afgestudeerde niet direct op strategisch niveau zal functioneren maar dat hij de potentie moet hebben om daar naar door te groeien. Het panel is desondanks van mening dat het accent wel erg sterk op de operationele aspecten ligt en dat de strategische aspecten meer aandacht verdienen.

OVERWEGINGEN EN CONCLUSIE

Het panel is van oordeel dat de eindkwalificaties van de opleiding relevant zijn voor het opleidingsdomein en dat ze voldoende aansluiten bij het hbo-bachelorniveau. De opleiding sluit aan bij de landelijk vastgestelde competenties, die in samenwerking met het beroepenveld zijn ontwikkeld en die tevens zijn onderschreven door de beroepenveldcommissie van de opleiding. De opleiding kiest nadrukkelijk voor een regionale oriëntatie, niet voor een meer internationale oriëntatie. Wat dat laatste betreft is er wel samenwerking met de Katholieke Hogeschool Mechelen Lessius. Het panel vindt dat de opleiding sterk de nadruk legt op de operationele aspecten. Strategische aspecten verdienen meer aandacht.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Beknopte beschrijving van het programma

Het programma bestaat uit semesters waarin parallele courses worden gegeven van 7,5 EC. Daarnaast worden er zes hogeschool-brede courses gegeven van 2,5 EC, de Professional Core. Daarin komen onderdelen aan bod als Engels, systematische probleemaanpak, onderzoek, ethiek en presenteren en rapporteren.

Het eerste studiejaar is vooral gericht op de oriëntatie op het beroepenveld en de competenties van de student zelf. In het tweede jaar wordt de blik verruimd door ook te kijken naar de beroepsomgeving. In het derde jaar staan de praktijk en de zelfontwikkeling centraal in de stage (vijfde semester) en in een minor (zesde semester). In het zevende semester volgen de studenten een aantal courses, het achtste semester is de afstudeerfase. Zie voor een overzicht van het opleidingsprogramma bijlage 2.

BEVINDINGEN

Inhoud van het programma

Relatie tussen de beoogde eindkwalificaties en de inhoud van het programma.

Het programma is opgebouwd aan de hand van de startcompetenties, de precompetenties en de deeltaken van de competentiebreakdown. De opleiding heeft zeer duidelijke synopsisbeschrijvingen van de cursussen gemaakt, waarin de precompetenties, de deeltaken en de leerdoelen bij de deeltaken (in termen van kennisdoelen, vaardigheidsdoelen en persoonskenmerken) uitvoerig zijn beschreven. Tevens worden cruciale leervaardigheden vermeld.

In een overzicht laat de opleiding zien dat het programma de eindkwalificaties dekt. Het panel ziet dit bevestigd in de synopsisbeschrijvingen en in het studiemateriaal. Het stelt tevens vast dat de operationele competenties sterk zijn vertegenwoordigd, met name competenties 1 en 6. De strategische aspecten komen weliswaar aan bod, maar krijgen relatief weinig aandacht (competentie 7).

Kennis en kunde

Het onderwijsprogramma biedt de student naar de mening van het panel uitgebreide mogelijkheden om beroepsvaardigheden te ontwikkelen. In het eerste jaar is er het vak Evenementenorganisatie. In het tweede jaar werken studenten in de course Leerwerkbedrijf in een groepje aan een praktijkopdracht, vaak voor een externe opdrachtgever. In datzelfde jaar werken ze een half jaar lang aan een eigen TV-programma. In het derde jaar worden ze een half jaar lang direct geconfronteerd met de praktijk in de stage. Ze werken dan op een communicatieafdeling, waar ze dagelijkse werkzaamheden moeten verrichten en waarin ze

zelfstandig vooraf geformuleerde opdrachten moeten uitvoeren. Ook de minor in het derde jaar is sterk praktijkgericht (zie hieronder). Studenten moeten daarin bijvoorbeeld een communicatieadvies uitbrengen. In de simulatiegame in het vierde jaar werken de studenten als zelfstandig communicatiebureau, dat elke week een nieuwe opdracht krijgt. Hierin wordt samengewerkt met externe opdrachtgevers en met de opleiding Commerciële Economie. In de course Communicatieonderzoek wordt ook altijd gewerkt met een externe opdrachtgever, waarvoor een groepje studenten een communicatieonderzoek uitvoert. Ten slotte voert de student een afstudeeronderzoek van 20 weken uit bij een organisatie.

Het panel stelt vast dat de studenten tijdens het Leerwerkbedrijf duidelijke opdrachten uitvoeren en dat de course goed gestructureerd is. Ook in de stage voeren de studenten zinvolle opdrachten uit. De verslagen van de studenten zijn van een behoorlijk niveau. Het taalgebruik van de studenten verdient nog aandacht. Dit ondanks het feit, dat studenten in het eerste jaar een taaltoets Nederlands moeten doen en dat er in het tweede jaar een schrijflab is, waarin ook aandacht is voor grammatica en spelling. Studenten geven tegenover het panel aan dat zij het beter zouden vinden als dat in het eerste jaar zou worden geprogrammeerd.

Uit onderzoek van de opleiding onder bedrijfsmentoren van derdejaars studenten blijkt dat zij tevreden zijn over de betrokkenheid van de studenten tijdens de stage en over de werkzaamheden die zij uitvoeren.

De actuele beroepspraktijk wordt vooral in het curriculum gebracht, doordat een aantal courses wordt gegeven door docenten die voornamelijk in de praktijk werkzaam zijn en één dag per week bij de opleiding. De opzet is dat elke course een keer door een externe deskundige wordt gegeven met het oog op optimale samenhang tussen theorie en actuele praktijk. Deze praktijkdocenten worden gecoacht door een ervaren docent uit het kernteam. Naast de eendagsdocenten zijn er gastdocenten en gastsprekers.

De beroepenveldcommissie is betrokken bij het bepalen van de inhoud van de opleiding en bij beoordeling van de afstudeerscripties (twee van de vier juryleden).

Studenten verwerven kennis in theorielessen, die worden afgewisseld met het werken aan opdrachten. Het panel vindt dit een goede vorm van kennisverwerving en –verwerking. De theorie zou echter meer diepgang kunnen hebben. De literatuur die wordt gebruikt is relevant en van voldoende niveau. Het gaat veelal om standaardliteratuur. Er wordt vrijwel geen gebruik gemaakt van Engelstalige literatuur. Buitenlandse literatuur wordt veelal in vertaling gebruikt. Het panel vindt de kwaliteit van de literatuur voldoende, maar vindt dat er meer aandacht zou mogen zijn voor literatuur die de actualiteit in internationaal verband belicht. Dit is ook opgemerkt tijdens de vorige visitatie. De opleiding meldt dat zij naar aanleiding daarvan meer Engelstalige literatuur heeft opgenomen. Voor een deel van de studenten bleek dit echter te hoog gegrepen te zijn. In het nieuwe curriculum vanaf 2012-2013 zullen Engels en Engelstalige literatuur sterker aan bod komen.

Gedurende het studieprogramma volgen studenten onderwijseenheden waarin onderzoeksvaardigheden aan bod komen. In het eerste jaar doen ze een vooronderzoek bij het onderdeel Evenementenorganisatie en volgen ze een professional course Systematische Probleemaanpak.

In het tweede jaar volgen ze de professional course Methodologie & Onderzoek. In het Leerwerkbedrijf in hetzelfde jaar is onderzoek een verplicht onderdeel. In het vierde jaar voeren studenten in een groepje een onderzoek uit in de course Communicatieonderzoek. In het laatste semester voeren ze zelfstandig een afstudeeronderzoek uit. Het panel stelt vast dat studenten in voldoende mate worden geconfronteerd met onderzoek, maar dat de onderzoekslijn verduidelijking behoeft. Uit studentproducten blijkt dat op dit gebied meer systematische aandacht nodig is. De gebruikte literatuur op onderzoeksgebied is op zichzelf goed, maar enigszins eenzijdig.

Studenten hebben de mogelijkheid om studieonderdelen in het buitenland te volgen, met name minoren in het derde jaar. Volgens de opleiding wordt daar in toenemende mate gebruik van gemaakt (de afgelopen jaren ongeveer 10 studenten per jaar, in 2012 naar verwachting ongeveer 20). In het derde semester is een course interculturele communicatie opgenomen over internationale marketing en interculturele communicatie.

De opleiding biedt drie minoren aan: Arts & Entertainment Communication, Social Media Design en Reputatie & Imago. Studenten kunnen ook kiezen voor een minor buiten de opleiding, in Nederland of in het buitenland. Door het toenemend aantal studenten dat elders een minor volgt, draait er jaarlijks één van de eigen minoren (dit jaar is dat Social Media Design). De eigen minoren worden gegeven als een samenhangend project met een externe opdrachtgever. Daarnaast krijgen de studenten inhoudelijke theoretische verdieping en een blok workshops over vaardigheden als adviseren, vergadertechnieken en projectmanagement.

Volgens de *Nationale Studentenenquête (NSE) 2011* zijn de studenten tevreden over de praktijkgerichtheid van de opleiding, de voorbereiding op de beroepsloopbaan, het praktijkgericht onderzoek en de aansluiting bij de verwachtingen en de vooropleiding. Afgestudeerden vinden volgens de *HBO-Monitor 2010* de voorbereiding op de actuele beroepspraktijk voldoende en vinden dat het programma voldoende is ingebed in de beroepspraktijk.

Uit cursusevaluaties en de HBO-Monitor 2010 en uit de gesprekken van het panel blijkt dat studenten en afgestudeerden de opleiding weinig uitdagend vinden. Afgestudeerden vinden de eerste twee leerjaren niet uitdagend, maar met name het vierde jaar wel. Ze geven ook aan dat docenten soms wel meegeven dat ze meer van de student verwachten.

Vormgeving van het programma

In het eerste jaar hebben de studenten elke dag een dubbel blok les, vervolgens werken ze aan opdrachten (individueel of in groepen) en daarna hebben ze weer een dubbel blok les, waarin de gemaakte opdrachten worden besproken. De opleiding noemt dit de sandwichformule. Hierdoor zijn de studenten veel op de hogeschool, zodat ze gemakkelijk in groepen kunnen samenwerken. Naarmate de studie vordert krijgen studenten meer tijd om zelfstandig aan de slag te gaan met meer complexe opdrachten. Afgezien van de stage en het afstudeerproject hebben studenten 15-20 contacturen per week. In principe volgen ze elke schooldag een course.

Studenten vertellen het panel dat ze gedurende de eerste twee studie jaren vier dagen op school zijn. Buiten de contacturen blijken deze studenten niet erg intensief met hun studie bezig te zijn. Het programma is reeds verzwaard door toevoeging van een extra course, maar de opleiding realiseert zich dat de studielast van de courses omhoog moet.

In het programma is verticale samenhang aangebracht middels een aantal leerlijnen, die de specifieke kennis en vaardigheden vastleggen: onderzoek, journalistiek, strategie & beleid, marketingcommunicatie en ontwikkelingen in nieuwe media. Deze lijnen komen in verschillende courses terug. De semestercoördinator bewaakt de samenhang tussen de courses, controleert de toetsen en coördineert de course-overstijgende opdracht in het eerste jaar. Volgens de *Nationale Studentenenquête (NSE) 2011* zijn studenten tevreden over de samenhang tussen de verschillende onderdelen van de opleiding. Ook afgestudeerden zijn hier positief over (*HBO-Monitor 2010*).

De opleiding gaat uit van het onderwijsmodel van de HZ (*HZ Onderwijskompas*), waarin het sociaal-constructivisme en het competentiegericht leren centraal staan. Er wordt gewerkt met het zogenaamde ISP-model, waarin een evenwichtige verdeling tussen informatie, student en praktijk wordt nagestreefd met afwisselende werkvormen. Het panel mist een nadere uitwerking en koppeling van deze algemene concepten en een specifieke vertaling ervan naar de opleiding.

De opleiding werkt veel met projectonderwijs, opdrachtgestuurd onderwijs of een combinatie daarvan. Binnen elke course is er een afwisseling van werkvormen als hoorcolleges, werkcolleges, excursies, projectonderwijs, coachgesprekken, terugkomdagen bij stages et cetera. Uit materiaalbestudering blijkt dat de werkvormen zijn opgenomen in de synopsisbeschrijvingen. Studenten werken regelmatig in groepen. Die stellen ze soms zelf samen, soms doet de opleiding dat. De opleiding werkt met groepscontracten. Studenten merken tegenover het panel op dat het accent meer op individueel werken zou moeten liggen en dat er meer gelet zou moeten worden op meeliftgedrag. Dit laatste blijkt ook uit de *HBO-Monitor 2010*.

Begeleiding van studenten

De studiebegeleiding begint met een persoonlijk studiekeuzegesprek (voorheen kennismakingsgesprek) bij aanmelding. Daarin licht de begeleider de inhoud van programma toe en worden de wederzijdse verwachtingen op elkaar afgestemd.

Tot 2010-2011 voerden alle docenten voortgangsgesprekken met de studenten. Vanaf 2010-2011 heeft elk leerjaar zijn eigen studieloopbaancoach. Tijdens het eerste jaar hebben de studenten ook les van de SLC-docent. De studieloopbaancoach voert aan het begin en aan het eind van elk semester een individueel gesprek met de student over zijn ontwikkeling, de studievoortgang en het persoonlijk ontwikkelingsplan (POP). Daarnaast zijn er per semester vier groepsbijeenkomsten. In het nieuwe curriculum, dat per september 2012 zal starten, komt er een expliciete SLC-leerlijn als afzonderlijk curriculumonderdeel. Bij bepaalde courses worden student-assistenten ingezet, die de studenten kunnen begeleiden bij opdrachten als de docent lesgeeft. In geval van persoonlijke problemen kunnen studenten

terecht bij de decaan, de studentpsycholoog of de studentpastor. Studenten die langer dan vier jaar studeren (longstayers) worden begeleid door een personal coach.

De studieloopbaancoach begeleidt de studenten bij hun studievoortgang. De student moet in het eerste studiejaar ten minste 45 EC behalen, anders volgt een Negatief Bindend Studieadvies. Om op stage te mogen moet de student 90 EC hebben behaald. Voordat de student kan beginnen aan de afstudeerfase moet hij 180 EC hebben behaald.

Tijdens de derdejaars stage en de afstudeerstage wordt de student begeleid door een docent van de opleiding en een begeleider vanuit het bedrijf. Studenten tonen zich in de gesprekken met het panel tevreden over deze begeleiding. Er zijn drie contactmomenten met de docentbegeleider.

Instream

Ongeveer 60% van de studenten heeft een havo-vooropleiding. Zij moeten wiskunde in hun profiel hebben, anders moeten ze een toelatingstoets wiskunde doen. Ongeveer 30% van de instromende studenten heeft een mbo-vooropleiding. De overige studenten hebben een vwo-vooropleiding of stromen in via een Colloquium Doctum. Alle studenten volgen hetzelfde voltijdprogramma. Bij instroom wordt een intakegesprek gehouden. In het eerste jaar moeten studenten een cursus Engels volgen. Studenten vinden het niveau daarvan vrij hoog. Bij aanvang van de eerste course, Tekst & Design, wordt een taaltoets Nederlands afgenomen. Indien nodig moeten studenten een bijscholing Nederlands volgen om de toets aan het eind van het eerste semester te kunnen halen.

Volgens de *Nationale Studentenenquête (NSE) 2011* sluit de opleiding voldoende aan bij de verwachtingen van de studenten en bij hun vooropleiding.

Kwaliteit van het personeel

Het docententeam bestaat uit 5 vaste docenten die allen een masteropleiding hebben (4,5 fte). Daarnaast is er een opleidingscoördinator (0,9 fte) die deels lesgeeft (0,3 fte). Eén van de vaste docenten is gepromoveerd. Daarnaast zijn er 10 docenten met een tijdelijk dienstverband (flexdocenten), die tevens werkzaam zijn in de beroepspraktijk (2,6 fte). De meeste vaste docenten hebben relevante praktijkervaring opgedaan voordat zij in dienst traden als docent bij de opleiding. Alle docenten hebben contacten met het werkveld door de begeleiding van stages en afstuderen. In de courses worden ook gastdocenten ingezet. Alle docenten in vaste dienst hebben een didactische aantekening. Nieuwe docenten moeten deze binnen enkele jaren bezitten.

Op basis van een overzicht van de kwalificaties van de docenten stelt het panel vast dat het team in ruime mate beschikt over vakspecifieke en didactische kennis en ervaring. Kennis en ervaring met de beroepspraktijk zijn in voldoende mate aanwezig.

De courses Systematische Probleemaanpak en Methodologie & Onderzoek worden verzorgd door de gepromoveerde docent. Een aantal andere docenten heeft de docentencursus Onderzoeksvaardigheden gevolgd, die is gericht op de onderzoeksbegeleiding van studenten en op het zelf uitvoeren van onderzoek. De overige docenten gaan deze cursus de komende tijd doen.

Studenten beoordelen volgens de *NSE 2011* de vakinhoudelijke en didactische kwaliteit van de docenten als voldoende. Zij vinden de docenten voldoende betrokken, maar weinig inspirerend. Uit *cursusevaluaties 2010-2011* komt naar voren dat studenten redelijk tevreden zijn over de kennis van de docenten over de actuele beroepspraktijk. Uit de gesprekken van het panel blijkt dat studenten de inbreng van de eigen praktijkervaring door docenten erg waarderen.

Afgestudeerden zijn volgens de *HBO-monitor 2010* (redelijk) positief over de praktijkkennis en -ervaring van de docenten en over hun inhoudsdeskundigheid en beschikbaarheid.

De opleiding is niet tevreden met een ranking op plaats 11 op de Keuzegids hoger onderwijs. Het geeft tegenover het panel aan met name te investeren in een verbetering van de bereikbaarheid en de kwaliteit van de docenten. De bezetting van het team is reeds veranderd en er wordt ingezet op een verdere professionalisering van het docententeam. De afgelopen jaren is bewust gekozen voor het aantrekken van praktijkdocenten om te bereiken dat studenten zich meer geïnspireerd gaan voelen.

Kwaliteit van de opleidingsspecifieke voorzieningen

De opleiding beschikt over hoorcollegezalen, ruimtes voor werkcolleges en projectruimten. Vrijwel alle lokalen zijn voorzien van digiborden, beamers, pc's en dvd-spelers. Er zijn 14 werkstations met pc's beschikbaar waarop voor communicatiestudenten relevante programma's staan. In de hogeschool is wifi beschikbaar. Verder zijn er een montageruimte, een opnamestudio en opname- en foto-apparatuur. Uit een bezichtiging van de voorzieningen is het panel gebleken dat deze toereikend zijn. Voorts kunnen de studenten gebruik maken van een mediatheek.

Volgens de *NSE 2011* zijn studenten tevreden over de materiële voorzieningen, zoals de onderwijsruimten en de geschiktheid van de werkplekken. De beschikbaarheid van de werkplekken scoort onvoldoende. Dit is echter niet gebleken in het gesprek van het panel met studenten.

Hoe wordt de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving gewaarborgd

De samenhang in het curriculum wordt vooral gewaarborgd door middel van de synopsisbeschrijvingen. Hierin is het onderwijs per course op heldere wijze vastgelegd. De competenties, deeltaken en leerdoelen bepalen de inhoud van de leerstof en de plaats van de course in het onderwijsprogramma. Voorts zijn ook de beoordelingseisen per toets benoemd en wordt de samenhang met andere courses vermeld.

De semestercoördinator bewaakt dat het onderwijs van de courses aansluit op de synopsisbeschrijving. Op deze wijze wordt goed geborgd dat het programma aansluit op de eindkwalificaties. Docenten, ook flexibele docenten, ervaren de synopsisbeschrijvingen als houvast.

OVERWEGINGEN EN CONCLUSIE

Het panel vindt dat de opleiding een mooi opgebouwd curriculum heeft, dat goed aansluit op de eindkwalificaties. Die aansluiting wordt goed geborgd door duidelijke en volledige synopsisbeschrijvingen en door de bewaking daarvan door de semestercoördinator. In het programma ligt het accent vrij zwaar op de middelen en de uitvoering en minder op de strategische aspecten van het beroep. Het programma biedt studenten uitgebreide mogelijkheden om zich de beroepsvaardigheden eigen te maken. Het theorie-onderwijs biedt studenten een voldoende basis. Het vindt plaats in de vorm van colleges, afgewisseld met opdrachten. Voor het theorie-onderwijs wordt relevante literatuur gebruikt.

Het panel vindt dat het onderwijsprogramma de studenten voldoende in staat stelt de eindkwalificaties te realiseren. Het plaatst enkele kanttekeningen, die het beschouwt als punten voor verdere verbetering. Hoewel de kwaliteit van het theorie-onderwijs voldoende is, kan dit nog aan diepgang winnen. De literatuur zou meer gericht mogen zijn op de actuele en internationale ontwikkelingen in het vakgebied. Hoewel onderzoek in het curriculum aan bod komt, kan de onderzoekslijn naar de mening van het panel nog worden verduidelijkt en kan de literatuur op dit gebied worden verbreed. Het panel vindt, met studenten, dat de individuele kennisverwerving meer benadrukt kan worden.

Alle docenten hebben een mastergraad of zijn gepromoveerd. De studenten zijn tevreden over de vakinhoudelijke en didactische kwaliteit van de docenten. Ze vinden hen voldoende betrokken, hoewel het meer inspirerend kan. De opleiding zet in op verbetering van de bereikbaarheid en de kwaliteit van de docenten. Op dat punt is reeds een slag gemaakt, nu is er aandacht voor meer professionalisering.

De opleiding heeft zelf vastgesteld dat het onderwijs uitdagender moet worden. Ze heeft op dat vlak reeds maatregelen genomen, bijvoorbeeld door de studielast te verhogen en meer praktijkdocenten in te zetten. Het panel heeft de indruk dat de opleiding op de goede weg is en adviseert haar de ingezette kwaliteitsverbetering krachtig voort te zetten. Het is van mening dat de onderwijsleeromgeving studenten in voldoende mate in staat stelt om zich de eindkwalificaties eigen te maken.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde resultaten

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

BEVINDINGEN

Systeem van toetsing

Toetsinstrumenten en beoordeling

De opleiding gebruikt verschillende soorten van toetsen: kennistoetsen, projectopdrachten, groeps- en individuele dossiers, (peer)assessments en reflectieopdrachten. In de synopsisbeschrijvingen staan de leerdoelen en de toetsmatrijzen van de courses. In de toetsmatrijzen staat hoeveel en welke toetsen er zijn en voor welk deel ze meewegen in het eindcijfer. Alle onderdelen moeten minimaal met een 5,5 zijn beoordeeld, er zijn binnen een course geen compensatiemogelijkheden. Zo worden studenten voor de course 'Overheid I: Crisis, what crisis' beoordeeld op: een crisisadoptieverslag (groep, 10%), een presentatie uit de basisliteratuur (groep, 15%), actieve deelname (individueel, 10%), een kennistoets (individueel, 40%) en een coursedossier (individueel, 25%). Elke toetsmatrijs bestaat voor ten minste 50% uit individuele toetsing om te voorkomen dat een student de course kan halen door mee te liften met de groep. In het coursedossier onderbouwen studenten in hoeverre ze de leerdoelen hebben bereikt en schrijven ze een reflectie over de gehele course. Voor projectopdrachten, dossiers en reflecties zijn beoordelingsmodellen opgesteld die vooraf bekend zijn bij de studenten. Voor theorietentamen worden geen nakijkmodellen meegegeven, maar wordt in de regel vooraf geoefend met een oefententamen. Na afloop kunnen studenten het tentamen inzien. Feedback op cases en opdrachten wordt tussentijds op basis van concepten of direct na afloop van de course gegeven.

Het panel heeft verschillende toetsen bekeken. De kennistoetsen bestaan voor een groot deel uit multiple-choice vragen. Ze toetsen in voldoende mate de aangeboden theorie. De casustoetsen en opdrachten sluiten goed aan op de leerdoelen en de leerstof.

De opleiding heeft ondanks de opmerkingen tijdens de vorige visitatie geen speerpunt gemaakt van de invoering van een portfolio. Wel wordt er gewerkt met een coursedossier en daaraan gekoppeld een gesprek over de behaalde competenties. In het nieuwe curriculum zal een integraal portfolio met een assessment worden ingevoerd voor de propedeuse en voor semester 7.

De stages in het derde jaar worden door de docent beoordeeld op basis van input van de bedrijfsbegeleider, de evaluatie en zelfreflectie van de student en het stageverslag. Het panel vindt dat de stageverslagen en –opdrachten op een goede manier worden beoordeeld. De student kiest uit de competenties van leerjaar 1 en 2 drie competenties waaraan hij tijdens de stage gaat werken. Daarnaast benoemt hij drie persoonlijke doelen die op de eerste drie aansluiten.

Het panel stelt vast dat de verslagen worden beoordeeld op basis van de gestelde doelen. Voor de beoordeling worden goede formulieren gebruikt, die zijn opgenomen in de stagehandleiding.

De afstudeerstage (semester 8) wordt beoordeeld op basis van de scriptie, door een jury die bestaat uit twee interne en twee externe beoordelaars (zie verder hieronder). In de afstudeerhandleiding (2011 en 2012) worden het eindniveau en de beoordelingscriteria voor de scripties vermeld.

Volgens de *NSE 2011* zijn studenten tevreden over de beoordelingscriteria en over de aansluiting van de toetsen op de inhoud van het onderwijs. De toetsresultaten worden echter te laat gecommuniceerd. Ook cursusevaluaties geven aan dat de toetsen voldoende aansluiten op de leerstof. De *HBO-Monitor 2010* wijst uit dat de afgestudeerden vinden dat er voldoende wordt getoetst op inzicht. Ze vinden echter dat de tentamens niet pittig zijn en dat de docenten niet streng beoordelen. Uit gesprekken van het panel blijkt dat studenten en afgestudeerden tevreden zijn over de feedback die ze van docenten krijgen.

Kwaliteitsborging van de toetsing en beoordeling

De opleiding baseert haar toetsbeleid op het hogeschoolbeleid (*Toetsbeleid HZ, 2005; HZ Uitgangspunten toetsbeleid, 2007; Kwaliteitsimpuls Toetsen en Beoordelen, 2010*). HZ-breed is een nieuw toetsbeleid in ontwikkeling.

De opleiding borgt de kwaliteit van de toetsen in de eerste plaats middels de synopsisbeschrijvingen van de courses en de daarin opgenomen toetsmatrijzen. Docenten vertellen het panel dat ze daar steun aan hebben bij het ontwikkelen van toetsen. Ze wisselen ontwikkelde toetsen onderling uit en bespreken die. De semestercoördinator controleert of de toetsen aansluiten bij de competenties en leerdoelen in de synopsisbeschrijvingen.

De HZ heeft voor al haar opleidingen één centrale examencommissie. Deze delegeert een aantal taken en bevoegdheden naar de dealexamencommissies op het niveau van de academies. Alle voorzitters van de dealexamencommissies zijn lid van de centrale examencommissie. Een docent van de opleiding Communicatie is lid van de dealexamencommissie van de Academie Economie & Management. Het is de bedoeling dat er per opleiding een toetscoördinatiecommissie wordt gevormd. Deze commissie moet beoordelen of er een juiste vertaling is gemaakt van de competenties naar de beoordelingscriteria; ze kijkt naar de spreiding, het aantal en de variatie van de toetsen; en ze controleert de betrouwbaarheid en validiteit van de toetsen.

De opleiding heeft aandacht voor de kwaliteitsbewaking van de toetsen. Het panel vindt het een goede zaak dat de kwaliteitsbewaking verder wordt geformaliseerd. Er is een helder beleid ingezet.

Realisatie van de beoogde eindkwalificaties

De eindkwalificaties, de zeven startcompetenties, worden beoordeeld in het vierde studiejaar. In semester 8 doet de student een afstudeerstage. Daarbinnen voert hij een

praktijkgericht onderzoek uit, dat moet resulteren in aanbevelingen op strategisch niveau. Deze onderzoeksoopdracht beslaat 70% van de stage en wordt afgesloten met een scriptie. De overige 30% besteedt de student aan lopende activiteiten binnen het bedrijf. Deze worden afgerond met behulp van 360° feedback. In de *Afstudeerhandleiding 2012* is dit gedetailleerd uitgewerkt. Tijdens het afstuderen werkt de student aan de startcompetenties 2, 3, 4 en 7. In semester 7 (de courses Social Media, Communicatie & Veranderingen, Communicatieonderzoek en een simulatiegame) werkt de student ook aan de andere startcompetenties.

Het panel heeft tijdens de visitatie achttien afstudeerproducten (scripties) bestudeerd, tien uit 2009-2010 en acht uit 2010-2011. De beoordelingen van deze scripties door de opleiding variëren van 5.6 tot 9. Het panel beoordeelt vijf scripties als onvoldoende en heeft twijfel over het hbo-bachelorniveau van vier andere scripties. De overige scripties variëren van voldoende tot zeer goed. Deze laatste werkstukken zijn goed gestructureerd. De scripties met een 8 of een 9 zijn zonder meer prima werkstukken.

Op verzoek van de opleiding heeft het panel in augustus aanvullend nog dertig afstudeerproducten bestudeerd, dertien uit 2010-2011 en zeventien uit 2011-2012.

In totaal heeft het panel dus 48 afstudeerproducten bestudeerd. Daarvan beoordeelt het panel 69% als voldoende (tot goed), 12% als twijfelachtig (op de grens van voldoende en onvoldoende) en 19% als onvoldoende.

Het panel stelt vast dat het percentage voldoende in de afgelopen drie jaar toeneemt: 50% in 2009-2010, 67% in 2010-2011 en 82% in 2011-2012.

De scripties die door het panel als onvoldoende of twijfelachtig worden beschouwd zijn door de opleiding beoordeeld met 5.6 – 6.8. Deze scripties hebben naar de mening van het panel een te hoog cijfer gekregen, terwijl de motiveringen van de beoordelaars bij de criteria de zwakke plekken in de werkstukken in de regel wel aanwijzen. Het panel kan zich in de motiveringen vinden, maar onderschrijft niet de voldoende beoordeling. Naar de mening van het panel hadden de gemaakte opmerkingen moeten leiden tot aanwijzingen voor de student om de scriptie te verbeteren om zo aan het gewenste hbo-bachelorniveau te kunnen voldoen. De zwakke plekken in de scripties hebben met name betrekking op de probleemstelling, de theoretische onderbouwing (literatuurbespreking) en de methodische aanpak en de onderbouwing daarvan. De structuur en de lijn in de rapporten zijn niet duidelijk. De conclusies en aanbevelingen vloeien niet altijd logisch voort uit het uitgevoerde onderzoek. Het onderzoeksonderwerp is veelal operationeel van aard en te weinig strategisch (vergelijk standaarden 1 en 2). De vormgeving en afwerking van de rapporten is in het algemeen in orde. Het valt het panel op dat een financiële paragraaf in de rapporten veelal ontbreekt.

Afgestudeerden vinden volgens de *HBO-Monitor 2010* dat de opleiding een voldoende basis biedt voor de verdere ontwikkeling van competenties en dat zij voldoende zijn voorbereid op de actuele beroepspraktijk. Daarentegen beschouwen zij de opleiding niet als een voldoende basis voor de start op de arbeidsmarkt. De opleiding meldt echter dat alle respondenten van de HBO-Monitor 2010 een baan op hbo-niveau hebben binnen het domein. Volgens de *HBO-Monitor 2010* kregen niet alleen de studenten die het verdienden een diploma.

Uit eigen onderzoek onder bedrijfsmentoren, die in 2011 afstudeerders hebben begeleid, blijkt dat de scriptie naar hun oordeel op hbo-niveau is. Tegenover het panel geven werkgevers aan baat te hebben bij de adviezen van de afgestudeerden.

OVERWEGINGEN EN CONCLUSIE

Het panel is van mening dat het systeem van toetsing van voldoende kwaliteit is. De opleiding gebruikt een behoorlijke variatie aan toetsvormen die passen bij de leerdoelen en de leerstof. Het panel is positief over het feit dat individuele beoordelingen binnen de courses zwaarder wegen dan de groepsbeoordelingen en over het feit dat er binnen de course geen compensatiemogelijkheden zijn. De kwaliteit van de toetsen is voldoende, maar kan pittiger. De beoordeling is op zich correct, maar kan strenger. De beoordeling van de stages gebeurt goed en inzichtelijk. De opleiding heeft aandacht voor de kwaliteitsbewaking van de toetsen en is goed op weg om deze verder te formaliseren.

Het panel concludeert dat te veel studenten van de laatste drie afstudeerlichtingen onterecht zijn geslaagd. De kwaliteit van de scripties van deze studenten voldoet niet aan het hbo-bachelorniveau. Het panel vindt dat de opleiding bij de beoordeling van de eindschrijfties de lat te laag legt. Schrijfties van laag niveau worden te gemakkelijk als (net) voldoende beoordeeld. Dat neemt niet weg dat de hoog beoordeelde schrijfties inderdaad van goede tot zeer goede kwaliteit zijn. Over het geheel genomen echter worden de beoogde eindkwalificaties in onvoldoende mate gerealiseerd. Het panel constateert wel dat de kwaliteit van de schrijfties in de afgelopen drie jaar een stijgende lijn vertoont. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **onvoldoende**.

3 Eindoordeel over de opleiding

OORDELEN OP DE STANDAARDEN

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
<i>1 Beoogde eindkwalificaties</i>	Voldoende
<i>2 Onderwijsleeromgeving</i>	Voldoende
<i>3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties</i>	Onvoldoende

OVERWEGINGEN EN CONCLUSIE

Gezien de onvoldoende beoordeling van standaard 3 beoordeelt het visitatiepanel de kwaliteit van de bestaande bacheloropleiding Communicatie van HZ University of Applied Sciences als **onvoldoende**.

4 Aanbevelingen

1. Het panel vindt dat de opleiding het accent erg sterk op de operationele aspecten van de communicatie legt. Het adviseert de opleiding meer aandacht te besteden aan de strategische aspecten: in de doelstellingen, in het onderwijsprogramma en in het afstuderen.
(standaarden 1, 2 en 3)
2. Het panel adviseert de opleiding de invoering van het nieuwe competentieprofiel van het LOCO en de aanpassing van het curriculum daarop met voortvarendheid ter hand te nemen. Het raadt de opleiding tevens aan de competenties duidelijk te vertalen naar niveaus in het curriculum.
(standaarden 1 en 2)
3. Het panel adviseert de opleiding de ingeslagen weg naar kwaliteitsverbetering voort te zetten en daarbij in ieder geval aandacht te besteden aan de volgende punten:
 - stel een beroeps- en opleidingsprofiel op, waarin op samenhangende wijze de beroepsvisie, de onderwijsvisie en het onderwijsbeleid worden uiteengezet;
 - versterk de diepgang van de theoriecomponent en besteed in de literatuur meer aandacht aan de actuele en internationale ontwikkelingen in het vakgebied;
 - verduidelijk de onderzoekslijn in het curriculum en maak een duidelijke keuze in hoe de opleiding onderzoek inzet, als doel of als middel;
 - zet de professionalisering van docenten voort, in het bijzonder op het gebied van onderzoek.(standaarden 1 en 2)
4. Het panel adviseert de opleiding de bewaking van de kwaliteit van de toetsen verder te formaliseren en de beoordeling van de studenten aan te scherpen en te expliciteren.
(standaard 3)
5. Ten aanzien van het afstuderen adviseert het panel de opleiding:
 - de beoordelingscriteria voor het afstuderen aan te scherpen en een duidelijke weging aan te brengen in de beoordeling van de criteria
 - het verband tussen de competenties en de beoordeling van het afstuderen te verduidelijken
 - de probleemstelling en de methodische aanpak en onderbouwing van het afstudeeronderzoek te beoordelen voordat de student aan de daadwerkelijke uitvoering van het onderzoek begint.(standaard 3)

5 Bijlagen

Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding

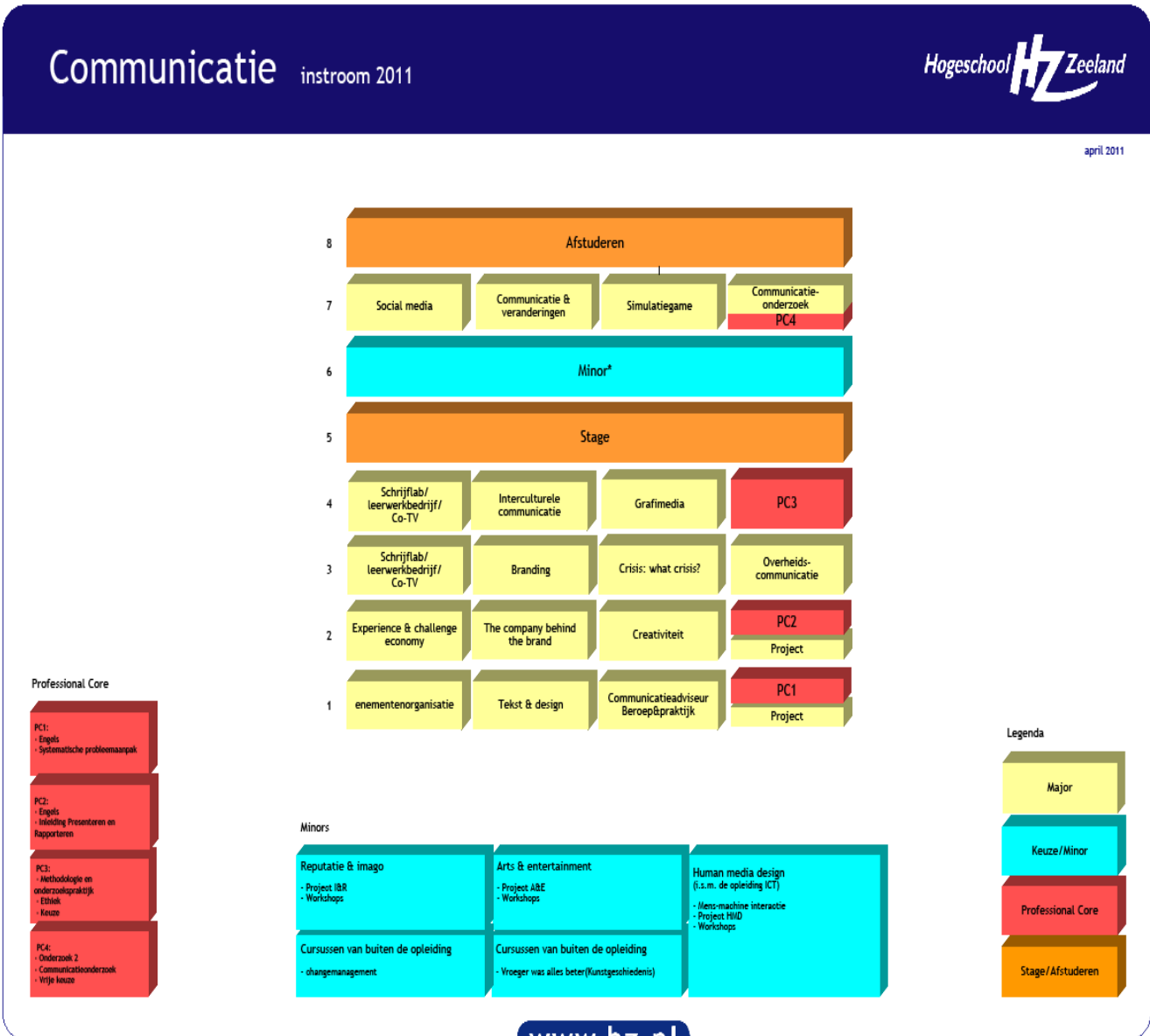
Huidige opleidingscompetenties op basis van LOCO-competenties 2004

<p>Startcompetentie 1 De communicatiemedewerker realiseert communicatiemiddelen naar vorm en inhoud op een planmatige wijze en zodanig dat ze voldoen aan de gestelde eisen, die variëren per opdracht.</p>
<p>Startcompetentie 2 De communicatiemedewerker verzorgt de dialoog met relevante partijen in de samenleving over de standpunten van een organisatie binnen het gegeven communicatiebeleidskader.</p>
<p>Startcompetentie 3 De communicatiemedewerker spoort systematische relevante signalen voor de organisatie op, interpreteert die en kent er gewicht aan toe binnen de gegeven communicatiebeleidskaders.</p>
<p>Startcompetentie 4 De communicatiemedewerker ontwerpt binnen de methodologische onderzoekskaders toegepast onderzoek voor een communicatievraag, voert uit, analyseert de resultaten en rapporteert erover.</p>
<p>Startcompetentie 5 De communicatiemedewerker adviseert en begeleidt managers en medewerkers bij de presentatie van de organisatie volgens de uitgangspunten van de missie.</p>
<p>Startcompetentie 6 De communicatiemedewerker stelt communicatieplannen op binnen het vastgestelde organisatiebeleidsplan in samenwerking met relevante stakeholders vanuit het principe van geïntegreerde communicatie en bepaalt van daaruit budget en inzet van communicatiemiddelen.</p>
<p>Startcompetentie 7 De communicatiemedewerker formuleert communicatiebeleid op basis van de organisatiestrategie die een bijdrage levert aan de organisatiedoelen.</p>

LOCO-competenties 2010

1. Analyseren en onderzoeken	<p>De communicatieprofessional signaleert voor zijn organisatie of opdrachtgever op proactieve wijze ontwikkelingen in de interne en externe omgeving. Hij signaleert relevante ontwikkelingen in de politieke, maatschappelijke, economische, technologische, interculturele en specialistische omgeving en zet die informatie om naar voor de organisatie relevante kennis.</p> <p>Hij initieert, voert uit, rangschikt en beoordeelt de resultaten van communicatie-onderzoek en analyse. Hij bepaalt de relevantie van de gesignaleerde trends, gedragsveranderingen en verschuivingen op (inter)nationaal niveau en plaatst deze in het perspectief van de korte, middellange en lange termijn. Hij brengt de resultaten op niveau van strategische beleidsvorming en vertaalt deze in conclusies en aanbevelingen.</p>
2. Ontwikkelen van en adviseren over communicatiebeleid	<p>De communicatieprofessional adviseert over en ontwikkelt communicatiebeleid dat bijdraagt aan een optimale realisatie van de organisatiedoelen en organisatiestrategie. Hij is zich bewust van de wederzijdse beïnvloeding van communicatiebeleid en andere beleidsterreinen. Vervolgens kan hij op grond van het vastgestelde communicatiebeleid bepalen wat de beste strategie is om de communicatiedoelen te bereiken. Hij kan een verantwoord advies geven over in te zetten communicatiemiddelen, rekening houdend met doelstellingen, doelgroep(en), publieksgroepen en actoren.</p> <p>Hij overziet daarbij de financiële en budgettaire consequenties van zijn keuzes en maakt in het keuzeprocés ook een maatschappelijke en ethische afweging.</p>
3. Plannen en organiseren	<p>De communicatieprofessional organiseert en plant de uitvoering van het communicatiebeleid van de organisatie en van de communicatiemiddelen, met inachtneming van de beleidscyclus.</p> <p>Hij creëert draagvlak voor meer of minder omvangrijke en complexe communicatieprojecten, stuurt deze aan, coördineert en legt verantwoording af over de behaalde resultaten aan de (interne) opdrachtgever.</p>
4. Creëren en realiseren	<p>Om communicatiedoelstellingen bij diverse doelgroepen te kunnen bereiken, moeten communicatiemiddelen gerealiseerd worden. Het kan hier gaan om zowel periodieke als niet-periodieke activiteiten voor interne of externe doelgroepen. De communicatieprofessional verzorgt ontwerp, uitvoering en productie van communicatiemiddelen (concepten, middelen en content).</p>
5. Representeren	<p>De communicatieprofessional heeft kennis van de organisatie en geeft blijk van voldoende omgevings sensitiviteit om als ambassadeur voor het bedrijf op te treden wanneer de organisatie gevraagd of ongevraagd in de openbaarheid treedt. Hij kan issues en informatie voor verschillende doel- en publieksgroepen op hun waarde schatten en zodanig communiceren dat recht wordt gedaan aan de belangen en het imago van de organisatie.</p>

Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma

Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris

Nadere informatie over de achtergronden van de leden van het beoordelingspanel en secretaris:

De heer drs. F.W. Dillingh, voorzitter

De heer Dillingh is ingezet vanwege zijn deskundigheid op het gebied van communicatie en vanwege zijn onderwijservaring als hoofddocent en opleidingscoördinator van de opleiding communicatie bij Christelijke Hogeschool Windesheim. Bovendien is de heer Dillingh voorzitter van het managementteam, begeleidingsteam, curriculumcommissie, examencommissie en van de medezeggenschapsraad bij Christelijke Hogeschool Windesheim. Voor deze visitatie heeft de heer Dillingh onze handleiding voor panelleden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is hij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1970	Akte van bekwaamheid als volledig bevoegd onderwijzer
1980	Nederland MOA
1984	Nederlands MOB
1991	Doctoraal taalbeheersing/communicatie, Universiteit Utrecht
1996	Executive Summercourse Corporate Communication, Erasmus Universiteit Rotterdam

Werkervaring:

1970 – 1981	Onderwijzer lagere school, Voorburg
1981 – 1994	Docent Nederlands en Bedrijfscommunicatie, decaan en adjunct-directeur MEAO, Zwolle
1994 – heden	Docent communicatie, opleidingscoördinator en hoofddocent van de opleiding communicatie, Windesheim Zwolle
1992 – 2010	Medevenoot van Syntax, bureau voor communicatie, Zwolle

Overig:

Hoofdbestuur sportvereniging sinds 4 jaar

Mevrouw drs. M.C. Borggreve-Weenink

Mevrouw Borggreve-Weenink is ingezet vanwege haar deskundigheid op het gebied van communicatie. Zij werkt als hogeschooldocent hbo bacheloropleiding Communicatie en als programma manager Associate Degree Ondernemen bij Hogeschool Rotterdam. Voor deze visitatie heeft mevrouw Borggreve-Weenink onze handleiding voor panelleden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is zij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

2000-2003	Vrije Universiteit: Beleid, Communicatie & Organisatie
1996-2000	Haagse Hogeschool: Hogere Europese Beroepen Opleiding (European Studies)
1994-1996	Staring College: Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs
1990-1994	Staring College: Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs

Werkervaring:

2009-heden	Hogeschool Rotterdam: Hogeschool docent Opleiding Communicatie
2010-heden	Hogeschool Rotterdam: Programmamanager Associate Degree Ondernemen
2007-2009	Hogeschool Rotterdam: Beleidsadviseur Onderwijs & Kwaliteit
2006-2007	Deloitte: Adviseur en trainer Integriteitvraagstukken
2005-2006	Deloitte: Proposal en tender projectmanager
2003-2005	IBM: Proposal en tender coördinator

De heer ir. F. de Haan

De heer De Haan is ingezet als panellid vanwege zijn expertise in het domein communicatie en vanwege zijn onderwijsdeskundigheid. Hij is vele malen interim-manager en programma- en projectleider geweest bij grote organisaties geweest. Daarnaast is de heer De Haan voorzitter geweest van de Beroepsvereniging voor Communicatie (rechtsvoorganger Logeion) en medeoprichter en plaatsvervangend hoofdredacteur van het Tijdschrift voor Communicatie. Hij heeft vele artikelen, weblogs en columns in vakbladen op zijn naam staan. Onderwijsdeskundigheid heeft de heer De Haan door zijn ervaring in het geven van avondcolleges, post academisch onderwijs, workshops en diverse didactische bijeenkomsten. De heer De Haan heeft voor deze visitatie onze handleiding voor panelleden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is hij aanvullend individueel geïnstrueerd over de accreditatiesystematiek bij het hoger onderwijs en de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1979	Gymnasium Bèta
1979 – 1986	Communication and innovation, Landbouwuniversiteit Wageningen (voorheen sociologie en voorlichtingskunde)
1986 – heden	Diverse opleidingen zoals summercourse Corporate Communication, SRM, verandermanagement RUG, School voor Coaching en managementopleidingen De Baak, Overdracht en Leiderschap Phoenix, SYSTEMATISCH Werken Phoenix

Werkervaring:

2000 – heden	Mede-oprichter en partner Maatschap voor Communicatie
1995 – 2000	Eigen adviespraktijk / geassocieerd partner Berenschot
1993 – 1995	Nijhof en partners
1986 – 1993	CMC, Communicatie Management Consultants

De heer M.J. Verhoeven

De heer Verhoeven is ingezet als studentlid. Hij volgt de hbo bacheloropleiding Communicatie bij NHL Hogeschool, waar hij betrokken is als voorlichter op open dagen en studiebeurzen. Hij heeft op meerdere plaatsen in het land de opleiding Communicatie gevolgd en heeft daardoor een goed beeld van verschillende invullingen en kwaliteitsniveaus van de hbo bacheloropleiding Communicatie in Nederland. De heer Verhoeven is representatief voor de primaire doelgroep van de opleiding en beschikt over studentgebonden deskundigheden met betrekking tot de studielast, de onderwijsaanpak, de voorzieningen en de kwaliteitszorg bij opleidingen in het domein. Voor deze visitatie is de heer Verhoeven aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 2009 – 2013 Communicatie aan NHL Hogeschool
2006 – 2008 Maatschappelijk werk en dienstverlening aan 'De Horst', later gefuseerd tot HU Amersfoort (onderdeel van Hogeschool Utrecht). Opleiding niet afgemaakt.
2005 – 2006 Communicatie aan HU (Hogeschool Utrecht). Opleiding niet afgemaakt
2004 – 2005 Communicatie aan de HAN (Hogeschool Arnhem en Nijmegen, locatie Arnhem). Opleiding niet afgemaakt.

Werkervaring:

- 2009 – heden Promoteamer/dreamteamer: promotiewerk voor school en opleiding
2005 – 2007 Journalist, newsreporter, recensent en radiohost voor www.livenet-radio.com en www.me-metalhour.com
2004 – 2010 Bestuurslid van de BOZ (Break op zondag). Een organisatie die activiteiten voor jongeren organiseert van verschillende religieuze achtergronden.

De heer drs. L.S. van der Veen

De heer Van der Veen is ingezet als NQA-auditor. De heer Van der Veen heeft vele jaren ervaring met visiteren in het hoger onderwijs en heeft auditdeskundigheid op grond van deze werkervaring en op grond van auditcursussen gevolgd bij Lloyd's. De heer Van der Veen heeft in het najaar van 2010 deelgenomen aan de training van de NVAO en is gecertificeerd secretaris.

Opleiding:

- 1971 – 1980 Sociale Wetenschappen, doctoraal Andragogie, Rijksuniversiteit Groningen
1993 – 1997 Filosofie, Universiteit Utrecht

Cursussen:

- 1988 – 2003 Diverse opleidingen en cursussen op het gebied van onderwijs, auditing, management en organisatie, informatica.

Werkervaring:

- 1976 – 1977 RUG: studentassistent Pedagogische en Andragogische Wetenschappen
1978 – 1979 RUG: studentassistent Interdisciplinaire Onderwijskunde
1979 – 1980 Gemeente Hoewelaken: beleidsmedewerker
1980 – 1983 Provincie Zeeland: projectleider provinciaal samenwerkingsproject kunstzinnige vorming en amateuristische kunstbeoefening
1983 – 1985 Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming: projectmedewerker PABO
1986 – 1990 Zeeuws Steunpunt Volwasseneneducatie: adviseur educatie en organisatie
1991 – 1994 Regionaal Educatief Centrum Zeeuwsch-Vlaanderen: adviseur educatie en organisatie
1995 – 1997 Regionaal Opleidingencentrum Westerschelde: stafmedewerker
2000 – 2003 HBO-raad: beleidsmedewerker kwaliteitszorg
2004 – heden NQA: auditor, adviseur

Bijlage 4: Bezoekprogramma

Dinsdag 15 mei 2012

Tijdstip	Programmaonderdeel	Deelnemers
12.30 – 13.30 uur	Lunch en kennismaking	Panel
13.30 – 15.00 uur	Vorbereiding en materiaalbestudering	Panel
15.00 – 15.30 uur	Open spreekuur / Rondleiding	Panel
15.30 – 18.30 uur	Vorbereiding en materiaalbestudering	Panel

Woensdag 16 mei 2012

Tijdstip	Programmaonderdeel	Deelnemers (maximaal 6 à 8)
08.30 – 09.15 uur	Blok Inhoud I: afstuderen	<ol style="list-style-type: none">1. Katinka de Bakker (intern afstudeerbegeleider)2. Patricia Molegraaf (intern afstudeerbegeleider)3. Cees Polderman, (interne afstudeerbegeleider)4. David Westveer (Boom Communicatie, extern jurlid en lid beroepenveldcommissie)5. Jan van Mourick (ex hoofd communicatie Politie Zeeland, extern jurylid en voorzitter opleidingscommissie)6. Monique Linger (Hoofd communicatie EPZ, extern jurylid en lid beroepenveldcommissie)
09.30 – 10.15 uur	Blok Inhoud II: afstudeerfase	<ol style="list-style-type: none">1. Leonie Beijer afgestudeerd in 20102. Mariska de Vrieze, afgestudeerd in 20113. Esther Dieleman, afgestudeerd in 20114. Bianca Vermeirsch, afgestudeerd in 20105. Rob Lambert, afgestudeerd in 2010
10.30 – 11.15 uur	Blok Inhoud III: propedeuse en hoofdfase	<ol style="list-style-type: none">1. Nikki Quite (1e jaar)2. Gary Jankowski (2e jaar, tevens opleidingscommissie)3. Willem van Vught (3e jaar, tevens adviesraad AvEM)4. Lianne Zwijnenberg (3e jaar, volgde minor in Mechelen)5. Sabrina de Koster (4e jaar)

Tijdstip	Programmaonderdeel	Deelnemers (maximaal 6 à 8)
11.30 – 12.15 uur	Gesprek met docenten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Anita de Jong, docente/specialiste journalistieke vaardigheden 2. Peter Meiboom, docent kernteam 3. Joost Kadijk, docent, specialist verandermanagement 4. Carola van der Male, docente kernteam 5. Katinka de Bakker, docente kernteam 6. Marielle de Jonge, docente kernteam 7. Cees Polderman, docent kernteam
12.15 – 13.15 uur	Lunchpauze	Panel
13.15 – 14.00 uur	1 ^e gesprek met opleidingsmanagement	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cees van Loon, directeur van Academie voor Economie & Management 2. Roel Pijpers, opleidingscoördinator
14.15 – 15.00 uur	Blok Borging	<ol style="list-style-type: none"> 1. Edwin Rampaert, (voorzitter deexamencommissie AvEM) 2. Peter Meiboom (lid excie en curriculumcie) 3. Jan van Mourick (voorzitter Opleidingscommissie) 4. Michiel Rijnkels (studentlid opleidingscie) 5. Katinka de Bakker (curriculumcie)
15.15 – 16.45 uur	Beoordelingsoverleg Panel	Panel
16.45 – 17.30 uur	2 ^e gesprek opleidingsmanagement, inclusief afronding	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cees van Loon 2. Roel Pijpers

Bijlage 5: Bestudeerde documenten

Nr.	Bronnen	Ter inzage	CD-rom
1	Afstudeerhandleiding 2010-2011 & 2011-2012		v
2	Afstudeerwerken afgelopen twee jaar: 2009-2010 & 2010-2011	v	
3	Beoordelingsprotocollen van afstuderen, bijgevoegd bij afstudeerwerken 2010-2012	v	
4	Beroepsniveauprofilen (BNP) Communicatie 2002 & 2010		v
5	Competentiebreakdown, 2004		v
6	Concept visie alumnibeleid	v	
7	Cursusevaluaties eerste en tweede semester 2010-2011	v	
8	Dekkingsmatrix, 2011		v
9	Dekkingsmatrix stagecourse, 2011		v
10	Dienstplan P&OO, Visie, beleid en organisatie van de dienst, 2009-2012	v	
11	Dublin descriptor in relatie tot competenties		v
12	HBO-monitor editie 2010	v	
13	HZ-Beleidsnotitie Het studiekeuzegesprek, februari 2012	v	
14	HZ-Infonet	v	
15	HZ-Instellingsplan 2009-2012	v	
16	HZ-Kader voor praktijk gericht onderzoek voor studenten, 2012	v	
17	HZ-Onderwijskompas, 2008 (Glossy)		v
18	HZ-Toetsbeleid, 2005		v
19	HZ-Uitgangspunten toetsbeleid, 2007		v
20	HZ-Update, HZ-Magazine & HZ-Discovery (enkele voorbeelden)	v	
21	Kwaliteitsimpuls Toetsen en Beoordelen, 2010		v
22	Kwaliteitszorg Onderwijs & Onderzoek Hogeschool Zeeland, 2009	v	
23	Landelijke competentiebeschrijving HBO Communicatie, mei 2004		v
24	Landelijke domeincompetenties domein Communications, 2005	v	
25	Literatuurlijst 2011-2012		v
26	Medewerkers-tevredenheidsonderzoek, 2011	v	
27	Nationale Studentenenquête (NSE) 2011	v	
28	Notitie Internationalisering, februari 2012	v	
29	Notulen Beroepenveldcommissie (BVC) 2011-2012	v	
30	Notulen (deel) examencommissie 2010-2012	op verzoek	
31	Notulen kwaliteitskring 2010-2012	v	
32	Notulen opleidingscommissie 2010-2012	v	
33	Notulen teamoverleg 2010-2012	v	
34	Onderwijs en examenreglement 2011-2012		v
35	Onderwijs-, werk-, en toetsvormen HZ	v	
36	Onderzoek in het onderwijs AvEM, Phiny de Groot, 2012	v	
37	Overzicht afstudeerwerken		v
38	Overzicht alumni	v	
39	Overzicht contacten werkveld en excursies		v

40	Overzicht docenten (<i>naam, functie, omvang en aanstelling, opleidingsachtergrond & graad, vakspecifieke kennis, onderwijskundige en didactische kwalificaties, kennis van, ervaring in en relaties met de beroepspraktijk</i>)		v
41	Overzicht inzet Personal Coach	op verzoek	
42	Overzicht reglementen: http://hz.nl/nl/over-de-hz/documenten/regelingen/Overige_regelingen/pages/Overige_regelingen.aspx	v	
43	Overzicht stage- & minor terugkomdagen	v	
44	Overzicht studiedagen	v	
45	Passie voor professie	v	
46	PDCA-processen kwaliteitszorg (versie 7)	v	
47	Plannings- en beoordelingscyclus (formulieren) 2010-2011	v	
48	Plan van aanpak AvEM, september 2011	v	
49	Presentatie faciliteiten HZ, het gebouw en de voorzieningen: een virtuele rondleiding		v
50	Prezi beleid, januari 2011	v	
51	Rapportage NQA, 2007	v	
52	Rapportage opzet nieuwe curriculum, september 2012		v
53	Regeling nadere vooropleidingseisen hoger onderwijs 2007 van de minister van OCW (Staatscourant 2007, nr. 109)	v	
54	Reglement examencommissie, 2011	v	
55	Rolbeschrijvingen P&OO, 2012	v	
56	Scholingscatalogus 2011-2012	v	
57	Scholingsplan 2011-2012	v	
58	SLC-beleid AvEM, januari 2012	v	
59	Stagehandleiding 2011-2012		v
60	Stoplichtrapportage, maart 2012	v	
61	Streefcijfers en streefdoelen, BSC	v	
62	Studiegids 2011-2012		v
63	Synopsisbeschrijvingen cursussen 2011-2012		v
64	Virtual Learning Desktop (VLD),	v	
65	Visie document opleiding Communicatie, 2010		
66	Voorlichtingsbrochure 2011-2012	v	
67	Voorstel SLC in het eerste jaar CO, april 2011	v	
68	(Voorstel voor) AV-ruimtes	v	
69	Website HZ www.hz.nl	v	

Bijlage 6: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken

Hieronder een overzicht van de studenten van wie het panel de afstudeerwerken heeft bestudeerd. Conform de regels van de NVAO zijn alleen de studentnummers opgenomen.

<i>2009-2010</i>	<i>2010-2011</i>	<i>2011-2012</i>
40451	41430	40956
40047	40975	45755
39088	41968	45546
40048	41531	45348
38802	41969	45663
40136	41632	45636
39379	42199	45668
39807	38626	45356
40518	40841	45630
38556	41209	45359
	42032	42139
	41587	46309
	40581	40902
	39589	46376
	41779	45769
	38444	46254
	41124	45440
	42414	
	41589	
	42174	
	35460	

Bijlage 7: Verklaring van volledigheid en correctheid

Netherlands Quality Agency

Verklaring van volledigheid en correctheid van de informatie

Betreffende de visitatie van de

Opleiding: Communicatie

Instelling: Hogeschool Zeeland

Visitatiedatum: 16 mei 2012

Ondergetekende: *Roel Pypers*

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: *opleidingscoördinator*

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, *waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan*, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening:

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'R' followed by a horizontal line.

Datum:

12-09-2012